

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ВИКОРИСТАННЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ЯК ЗАСОБУ САМОРЕГУЛЯЦІЇ

У контексті гуманістичної спрямованості сучасної педагогіки підготовка майбутніх учителів здійснюється згідно ідей самоцінності людської особистості передбачає розробку проблем професійної самосвідомості та саморегулювання. Необхідність саморегуляції вчителя зумовлюється емоціогенністю педагогічної діяльності, виникненням конфліктних ситуацій, емоційною напруженістю, розвитком стомлення, психологічного дискомфорту, що вкрай негативно відбивається як на здоров'ї особистості вчителя та учнів, так і на якості навчально-виховного процесу.

Уміння вчителя психологічно настроїтися на наступну діяльність, навички управління власним самопочуттям, здатність створювати потрібний або бажаний психоемоційний стан є запорукою успішності педагогічної праці. Тому під саморегуляцією вчителя традиційно розуміють процес управління індивідом власною життєдіяльністю на основі сприйняття та усвідомлення актів своєї поведінки, діяльності та внутрішніх процесів, що здійснюється за допомогою психічної активності з метою підвищення ефективності педагогічної роботи.

Виокремлюють емоційну, вольову, довільну саморегуляцію людини. Останній вид саморегуляції передбачає опанування спеціальними навичками, які зумовлюють продуктивність діяльності на більш високому рівні.

Процес саморегуляції має таку структуру:

- 1) мета, обумовлена мотивом;
- 2) модель значущих умов, яка включає когнітивний компонент орієнтовно-оцінювальної діяльності суб'єкта;
- 3) програма або алгоритм дій, яку складає операційно-змістовий компонент;
- 4) оцінка та корекція дій, котра передбачає порівняння з еталоном.

Саморегуляція детермінована

- ситуацією, яка викликає затримку у поведінці людини та об'єктивує її;
- існуванням механізму зворотнього зв'язку, завдяки якому приймається сигнал про необхідність змін у поведінці;
- присутністю усвідомлених та неусвідомлених компонентів регулювання;
- послідовністю виконання структурних елементів.

Ефективним засобом саморегуляції внаслідок поліфункціональності та комплексності впливу на людину (від психофізіологічного до емоційно-естетичного та духовного) є музичне мистецтво. Вплив музичного мистецтва на особистість здійснюється у процесі музичного сприйняття - активній взаємодії реципієнта з музичним твором, в якій приймають участь активні та пасивні, довільні та мимовільні, усвідомлені та неусвідомлені компоненти людської психіки, а засобами виступають сенсомоторні, перцептивні та свідомі дії суб'єкту.

Моделювання психоемоційного стану за допомогою музики можливе завдяки: 1) специфічності мистецтва музики: плинності у часі, інтонаційній природі, наявності семантичних знаків регулятивного характеру, що разом створює умови для кодування у музичних формах структури психічних процесів людини; 2) особливостям музичного сприйняття реципієнта: діалогічності, асоціативності, сінестезії, які зумовлюють ідентифікацію музичних образів з внутрішніми переживаннями людини.

Будь-яка музично-комунікативна ситуація паралельно з перетворенням психоемоційного стану впливає на фізіологічні процеси життєдіяльності індивіда, а також на високодуховний рівень культурологічного існування особистості.

Позитивні емоції, отримані в результаті спілкування з музикою попереджають розвиток втоми, знімають зайву напругу, гармонізують та врівноважують відносини особистості з оточенням.

Включення музики у структуру саморегуляції психоемоційного стану майбутнього вчителя за певних умов може бути своєрідним фактором, який прискорює та продовжує природні процеси саморегуляції.

З метою підготовки студентів вищих педагогічних закладів до застосування музичного мистецтва як засобу саморегуляції необхідно створити певні психолого-педагогічні умови, які спрямовані на:

- актуалізацію досвіду особистісного спілкування з музикою;
- інтеграцію відповідних філософсько-культурологічних та психолого-педагогічних знань;
- усвідомлення мотиву саморегуляції, її алгоритму та об'єкту.

Мотивом служить усвідомлення валеогенної сутності процесу саморегуляції, його значення для професійної діяльності, а також розуміння місця музичного мистецтва в емоційному житті людини. Алгоритм саморегуляції складають знання про послідовність виконання її структурних елементів з урахуванням закономірностей впливу музичного мистецтва на особистість та прийомів моделювання музично-комунікативної ситуації. Об'єктом саморегуляції виступає власний психоемоційний стан особистості, який виникає у процесі педагогічної діяльності і потребує оцінки та корекції.